

o proračunu naučnega ministrstva. Tu se je pokazalo, kako ostra so narodnostna nasprotja. Nemci so pri poglavju o tehniških visokih šolah začeli srdito vojno zaradi češke tehnike v Brnu, a so pogoreli. O slovanskem vseučilišču v Ljubljani je govoril posl. Plantan. Posebno ljut boj se je unel pri poglavju o srednjih šolah. Tu je dala povod boju Stürgkhova resolucija zastran srednjih šol na Spodnjem Štajerskem. V sredo je prišel na vrsto šele posl. Berks, ki se je odločno zavzel za slovenske pravice. Razprava se še nadaljuje.

Ogrska. — Z imenovanjem J. Horanszkega trgovinskim ministrom je nastala v ministrstvu kriza, katero pa je cesar poravnal. Domobranski minister fem. baron Fejervary je hotel odstopiti, ker se ne strinja s političnimi in državnopravnimi nazori Horanszkega. Končno se je Fejervary vendar udal, ker je cesar apeliral nanj v javnem lastnoročnem pismu, ki je bilo obelodanjeno v uradnem listu. To pismo kaže, kako veliko zaupanje vživa baron Fejervary pri cesarju.

Španjska je prestala zopet veliko ministrsko krizo. Sagasta je bil podal demisijo, ker je parlamentarna večina silila, naj izvrši zakon proti kongregacijam, on pa tega ni hotel storiti, ker mu ni dovolila kraljica-regentinja. Sedaj je zopet Sagasta sestavil novo ministrstvo, ki pa se ne bo dolgo držalo, če ne razpusti parlamenta.

Vojna v južni Afriki. — Zadnji čas je zopet prišlo na raznih mestih do malih prask, v katerih so Buri zmagali. Angleži pošljejo sedaj maršala Wolseleya kot vrhovnega poveljnika v južno Afriko v namen, da se bo Kitchener mogel izključno posvetiti vodstvu armade. Pa tudi Angleži sami so začeli uvidevati, da stoji zanje slabo. Razni listi pišejo, da se v Kaplandiji revolucijsko gibanje širi in da Buri lahko dobe kolikor hočejo vojščakov, tako da lahko še pet let nadaljujejo vojno. To je lepa perspektiva za Angleže!

Obrtnija.

Narodno in mednarodno varstvo delavcev.

Na Dunaju obstoji društvo, ki se bavi z varstvom delavskega stanu. V tem društvu je minoli teden govoril bivši pruski trgovinski minister baron Berlepsch. Predaval je o poizvedbah berolinskega društva za socialno reformo glede uredbe mednarodnega varstva delavcev. Glavne misli njegovega predavanja so bile naslednje:

Ko smo se v Nemčiji prvič začeli baviti z vprašanjem, ali bi se priklopili mednarodni združitvi v varstvo delavcev, je ta misel naletela na odločen odpor. Izrekla se je bojazen, da bi se na ta način otežkočilo narodno varstvo delavcev, ker bi se narodno varstvo postavilo za mednarodno. Vrh tega pa se je tudi reklo, da je treba z varstvom delavcev nekoliko čakati, da druge države Nemčijo dohite. Ta ugovor pa ni opravičen. Izkušnja je pokazala, da tiste države nimajo škodo, ki z zakonodajstvom v prid delavcev hite naprej. To se vidi tudi v Nemčiji. Dasi je nemška industrija za zavarovanje delavcev v 17 letih, odkar namreč je zavarovanje upeljavano, morala plačati 2200 milijonov mark, vendar te ogromne žrtve ni občutila, nego se je prav v zadnjih letih kar čudovito razvila. Z ozirom na to tudi nismo upoštevali

dvomov glede uspešnosti mednarodnega varstva delavcev, nego smo prav z ozirom na stališče, da naj se domače zakonodajstvo v varstvo delavcev pospešuje samo v gotovem razmerju s tozadevnim napredovanjem inozemstva, skušali ustvariti možnost, da se vsak lahko temeljito poduči o zakonodajstvu v varstvo delavcev v drugih deželah.

V ta namen smo ustanovili „Društvo za socialno reformo“. V svojem programu je to društvo namenilo postaviti narodno varstvo delavcev na prvo mesto. Društvo si je postavilo nalogo, delovati, ne samo na to, da se obstoječi zakoni v varstvo delavcev spopolne in da se varstvo razširi, ampak tudi nalogo, pospeševati prizadevanje delavcev, izboljšati svoj položaj potom strokovne organizacije. Vsprejeli smo tudi izrečno v svoj program pospeševanje delavske samopomoči, ker se nam zdi, da je samopomoč pravilnejše in plemenitejše sredstvo, kakor sila, ki jo dela zakon. Toda ravno samopomoči potom združenja delajo veljavni zakoni v Nemčiji velike težave. Kakor hitro se na shodu kakega strokovnega društva razpravljajo zakonodajstva ali uprave tičoča se vprašanja, že se dotično društvo proglasi kot politično društvo in se mu dela vsakovrstnih sitnosti.

Zanimivo je pregledati, kakšen je odpor proti posamičnim načinom delavskega varstva.

Najmanj je odpora proti zavarovanju delavcev. Celo tako jezen nasprotnik delavskega gibanja, kakor je bil baron Stumm je vedno in vedno zahteval, naj se delavsko zavarovanje razširi tudi na delavske vdove in sirote.

Zakonodajstvo glede varstva delavcev je že naletelo na večji odpor. Danes se načelu, da naj se delavca varuje potom zakonodaje, ne ugovarja več načeloma, nego se pripoznava, da ima država dolžnost, to storiti. Velika pa so nasprotja, na kakšen način, v kateri meri in v katerem tempu se naj to zakonodajnim potom uresniči. (Dalje sledi).

Kmetijstvo.

Zakaj gremo kmetje rakovo pot?

Često dokazana resnica je, da smo svojega žalostnega stanja poleg prekmorske konkurence, pomanjkanja dobrih delavcev, preobilnih davkov in slabo urejenih družabnih razmer sploh tudi kmetje sami precej krivi. Vedoma ali nevedoma spodkopavajo mnogi svoj temelj pod nogami, dokler se jim nenedoma ne udré in jih ne požene po svetu, z rodne grude. Prav zato je zadnji čas, da se poljedelec vrne nazaj iz zgrešene steze, da ne pogine v tem boju za obstanek.

Naše ljudstvo ima na sebi mnogo prask in ranic, za katerimi boleha in ki si jih zarezuje samo. Razne

hanju je blagi mož v sredo zvečer v starosti 59 let umrl. Pokojnik je imel samo prijatelje in nobenega sovražnika, ker ni nikomur nič žalega storil. Bil je pa tudi zvest narodnjak in ljubil slovensko pesem nad vse, „Bodi zdrava, domovina . . .“ Koliko tisočim in tisočim je pretresla ta pesem srca in užgala v njih plamen domoljubja, kadar jo je poln svetega navdušenja s svojim krasnim glasom pel Avgust Pucihar, jeden stebrov nekdanjega čitalničnega zbora, tovariš Valentov, Paternostrov in Medenov, jeden najodličnejših članov zbora „Glasbene Matice“. Mej ti-stimi, ki so v Ljubljani budili slovensko zavednost s slovensko pesmijo, je bil Avgust Pucihar jeden najzaslužnejših. Bodi mu prijazen spomin, domača zemlja pod katero leži po trudapolnem življenju, pa mu bodi lahka!

Politični pregled.

Notranji položaj. — V vsem nemškem taboru vladata srd in jeza in zopet pluskajo valovi nemške narodne nejevolje jako visoke. Nemci ne morejo preboleti poraza, ki so ga učakali pri glasovanju zastran celjskih paralelk. Sicer sami uvidevajo, da so odločili proti njim Italijani, da so Italijani ustvarili večino, ki nima stalnosti v sebi, ali vzlic temu zahtevajo zadoščenja, češ, da jih je vlada prevarila. Nemci trde, da resolucija, ki jo je predlagal grof Stürgkh, ni bila stavljena kar na svojo roko, nego da je bila sad dogovora mej Nemci in mej vlado. Vlada je zaradi tega imela dolžnost skrbeti, da so njene stranke omogočile sprejem, pa tega ni storila, član vlade, minister Piętak je glasoval proti resoluciji. Tako argumentirajo Nemci in groze vladi z najostrejšo opozicijo in celo z obstrukcijo. Nemci prirejajo na vseh koncih in krajih shode, na katerih mečejo ostre pušice na vse strani. Vlada uvideva resnost položaja in je že namignila, da, če pride do škandalov, se premeni ustava. A Nemci bodo lahko delali tudi mirno in stvarno opozicijo, toda tako, da ne bo mogel parlament nikamor naprej. Mi smo v resnih skrbih, kaj se iz tega izcimi.

Ogrska. — Te dni je umrl Koloman Tisza. Politično je bil že dolgo mrtev, tako mrtev, da pri zadnjih volitvah niti mandata ni dobil. Tisza je bil jeden najmogočnejših mož Ogrske. Prevzel je dedščino stvaritelja dualizma Fr. Deaka. Dolgo let je bil ministrski predsednik in deloval na to, da utrdi pogoje ogrske neodvisnosti in zagotovi madjarskemu elementu gospodstvo na Ogrskem. Grešil je v mnogih ozirih, grešil hudo. Korupcija na Ogrskem je njegovo delo, a tudi to je največ njegovo delo, da ima danes Pešta v monarhiji prvo besedo, in ne več Dunaj.

Srbija. — Silne finančne stiske so provzročile zopetno ministrsko krizo. Šele 19. t. m. je Vučićovo ministrstvo podalo ostavko, katere pa kralj ni sprejel in 25. t. m. je ministrstvo že zopet moralo demisijo podati. Čuje se, da sestavi Pašić radikalno ministrstvo, a če bi Pašić tega ne mogel storiti, da prevzame to nalogo kak višji častnik.

Italija se je kar nakrat začela nekam posebno naglo oboroževati. Vojni minister je kupil 20 000 tropiških čelad in ustanovil nov vojaški oddelek. Vsestransko se sodi, da hoče Italija zasesti koj v prvih poletnih mesecih Tripolis. V ta namen pripravlja tudi dvoje brodovij. Kakor znano, je Italija sklenila s Francijo pogodbo, vsled katere jej je zagotovljeno privoljenje Francije, da se polasti sultanove države.

Vzhodna Azija. — Ko je pred kratkim prišlo v javnost, da je Angleška sklenila z Japonsko alijanco po-

godbo, je ves svet vprašal, kaj poreče k temu Rusija, proti kateri je angleško-japonska pogodba v prvi vrsti naperjena, in kaj poreče k temu Francija, kateri je alijanca tudi nevarna. Sedaj imamo ta odgovor. Rusija in Francija sta naznanila vsem vevlastim, da sta mej njima obstoječo alijanco razširili tako, da ne velja več samo za Evropo, ampak da velja tudi za Vzhodno Azijo. Proti angleško-japonski zvezi stoji torej sedaj rusko-francoska in kaže se, da je s tem položaj za Angleže postal neugodnejši, nego je bil pred njihovo zvezo z Japonci.

Vojna v južni Afriki. — Čuje se, da se vrše resne priprave za mirovna pogajanja mej Buri in Angleži. Prvi angleški vojskovodja, lord Wolseley, je poslan v južno Afriko, da se z Buri pogaja zaradi miru. Burski vojskovodje so že imeli s privoljenjem Angležev sestanek, da se porazumejo glede mirovnih pogojev. Poroča se, da so Buri pripravljeni, opustiti svoje dosedanje intransigentno stališče in da ne bodo pri mirovnih pogajanjih več zahtevali popolne neodvisnosti burskih republik, nego le avtonomijo pod angleško nadvlado. Sodi se, da utegnejo Angleži ta predlog sprejeti.

Obrtnija.

Narodno in mednarodno varstvo delavcev.

(Konec.)

Največje nasprotovanje vzbudilo je v Nemčiji vprašanje glede meja delavskega prava. Veleindustrijalci so se tem delavskim zahtevam odločno uprli. To nasprotovanje si je razlagati tako le: Pri zavarovanju delavcev se gre za denar, a podjetnik ostane svoboden gospodar svojega podjetja in ima svobodne roke glede delavskih pogodb. Pri organizaciji pa se ne gre več samo za denar, kajti zakonodajstvo glede varstva delavcev omejuje prav znatno svobodo podjetnikov v tem, kar se je doslej smatralo kot popolnoma in izključno njim predstoječo pravico. Podjetnik po teh zakonih ne more več po svoji volji sklepati delavskih pogodb in plača tudi ni več samo od njega odvisna, oziroma od tega, če kdo hoče delati pod pogoji, ki jih določi podjetnik sam. Delavska pogodba se je potisnila pod vpliv javnega prava in s tem se je povečala moč delavcev in zmanjšala moč delodajalcev. Ta prememba postane največja tam, kjer se delavcem zagotovi koalicijska svoboda, kajti s to postanejo glede določitve delavskih pogojev popolnoma enakopravni z delodajalcem. To pričajo angleške „Trades Unions“, ki so izvojevale, da se sklepajo samo še kolektivne delavske pogodbe in to priča tudi organizacija tiskarjev, ki je isto dosegla. Ta okolnost, da imej delavec ravno toliko pravice pri določevanju delavskih pogojev, kakor delodajalec, je naletela na največje nasprotovanje delodajalcev. V tem oziru niti v Nemčiji ni boj dognan, kaj še drugod.

V okviru, ki je bil označen, se suče narodno varstvo delavcev v Nemčiji in v tem okviru se razvije tudi drugod. Sicer se ne razvija povsod jednako, ali v bistvu je razloček le majhen, ker so vzroki, ki

vplivajo na tozadevno zakonodajstvo povsod slični. Podjetnik gleda namreč povsod na to, da kolikor mogoče zmanjša produkcijske stroške, in to zamore storiti samo na stroške delavca. Posledice tega prizadevanja vplivajo, da poseza država vmes, in sicer se začne to povsod z odredbami v varstvo otrok in žensk.

Razvoj razmer je pa tak, da glede zakonodajstva v varstvo delavcev ne bo mogla vsaka država postopati na svojo roko, ampak da se bodo morale tudi države med seboj zjediniti glede najvažnejših tozadevnih vprašanj. Že okrog leta 1870. je Svica sprožila misel, naj bi se vse države zjedini glede jednotnega postopanja v varstvo delavca. Ta poskus ni imel uspeha. Švica je potem l. 1889. to stvar zopet spravila v pretres in posledica tega je bila, da je nemški cesar povzročil sklicanje mednarodnega kongresa v varstvo delavcev. Ta kongres se je tudi vršil. Sicer je bilo zastopnikom posameznih držav strogo zabranjeno kaj obljubiti, ali v moralnem in idealnem oziru je ta prvi kongres vendar bil koristen vzlic vsemu navskrižju v mnenjih, ki se je pojavilo. Sledili so potem še drugi taki kongresi, dokler se ni na zadnjem izmed njih, vršivšem se v Bruselju, porodila mejnarodna zveza za varstvo delavcev.

Socijalni demokratje radi govoré, da je gibanje v varstvo delavcev popolnoma tako, kakor je bilo gibanje za odpravo sužnosti. Temu ni do cela tako, ali gotovo je, da velik del delavstva živi vsaj v materialnem oziru prav tako, kakor so živeli sužnji in zato je mejnarodno gibanje v varstvo delavca vzvišeno in plemenito.

Obrtnijske raznoterosti.

VI. vinski semenj v Gradcu. Mestna občina Graden priredi od 10. do 13. aprila t. l. v dvoranah, Keplerstrasse št. 114 vinski semenj. Na ta vinski semenj, ki je združen s poskušnjo vin, se zlasti oni opozarjajo, ki kupujejo štajerska vina, kakor vinski trgovci in gostilničarji, ker bodo tukaj razpostavljena vsakovrstna štajerska vina, oprave in stroji za vinarstvo. Natančnejši spored semnja je v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani na vpogled.

Trgovski in obrtniški zbornici v Ljubljani se nanašajo, da se je pravni zastopnik pri kraljevem višjem deželnem sodišču v Kolinu gosp. dr. Herman Fischer (Bismarckstrasse št. 16) postavil za pravnega zastopnika c. in kr. glavnega konzulata v Kolinu in da se je je ta zavezal, proti zakonitim pristojbinam (pri nepremožnih tudi brezplačno) pravne stvari, ki se tičejo avstrijskih ali ogerskih držav l. januarja zastopati izven sodišča in pred sodiščem v vseh instancah, oziroma skrbeti za primerno zastopstvo, če sam ne more pri sodišču zastopati. Gosp. dr. Herman Fischer velja pri tamošnjih juristih za v vsakem oziru izvrstnega advokata. V orijentiranje strank, ki iščejo pravno zastopstvo, je omeniti, da spadajo v uradni okraj c. in kr. konzulata v Kolinu naslednje provincije: Westfalen, Waldeck, Lippe-Detmold, Schaumburg-Lippe in oldenburška enklava Birkenfeld.

Kmetijstvo.

Ali je bolje saditi sadna drevesa visokodebelnata, ali bolj pritlikava?

To vprašanje je kaj važno, posebno za mladega sadjarja, kajti on utegne še sam doživeti sad svojega truda, ter ga bode imel morda priliko hvaliti, ali pa tudi — grajati. Vsekakor je treba, predno se kaj važnega lotimo, stvar dobro premisliti, da se ne bomo pozneje kesali.

Odgovor na ono vprašanje odvisen je od mnogih razmer, od kraja in ozemlja. Le z ozirom na to more se priporočati jedna ali druga vrsta. Vsaka ima na svojem mestu prednosti, ob enem pa druga napaka. Takisto se narobe kaže na drugi legi in drugačni zemlji.

Visokodebelnato drevo je mnogo vredno na močni zemlji in bolj v zavetju. Ako mu je moči brez ovir zrasti na visoko in ob enem na široko, da takšno drevo ob ugodni letini jako obilno pridelka. Tudi je takšno drevo kras in ponos kmetije, kateri ono samo daje precej vrednosti. Toda kako je vzgojiti, ko vemo, koliko sovražnikov ima šibko pa visoko drevesce v mladosti? To je posebno treba pomisliti sadjarju prej, nego gre drevesce saditi. Takrat si še lahko pomaga, dočim je že vsajenemu drevesu težko to storiti.

Prej, nego se v izkopano jamo začne suti gnojna prst, naj se na strani, nasprotni od močnega vetra, v jami napravi z železnim drogom globoka luknja, da se more v njo vsaditi prav močan in visok drog. Tega konec in še del nad zemljo se pred vsajenjem osmodi v ognju ali pa namaže s karbolinejem, da se ga trohnoba manj prime. Ko ta že trdno in ravno stoji, še le začne se nasipati jama s prva z rodovitno prstjo do meje, ko je treba postaviti drevesce v jamo. To se sedaj priveže k deblu z bolj mehkimi pa močnimi vezmi, to pa ne samo enkrat, temuč po potrebi večkrat, zlasti ako je drevesce krivenčasto, da se s tem zravna in tesno drži kola. Razume še samo ob sebi, da se mora vez med kolom in drevesom dati križem, da kol ne „riblje“ drevesa. Sedaj se še-le jama napolni z rodno prstjo in nekoliko potlači.

Rekli smo, da mora biti kol vsajen na strani od vetra, to pa zato, da grozni vihar manj muči drevo, ko je tišči h kolu, kakor pa, če bi je od nasprotni strani trgalo od kola. V tem slučaju je vihar že marsikateremu drevescu vrh odtrgal.

Kakor z vetrom, jednaka težava je s snegom pri mladem drevju. Marsikdaj se zgodi, da novopadli sneg kar trga vrhove drevesom, čemur pa je krivo napačno privezanje drevesa h kolu. Rekli smo, da mora ono biti na več mestih privezano, to pa ne